

הדו"ח הדיפלומטי

סקירה חודשית על מדיניות-החוץ האזורית של ישראל
עורך: ד"ר רועי קיבריק*

גיליון מס' 12, אפריל 2018

א. ישראל והפלסטינים

- עדיין אין תהליך שלום** - גם החודש ישראל לא יזמה תהליך שלום מול הפלסטינים. הפלסטינים עסקו בעיקר בפוליטיקה פנימית, ובמאבקים סביב כינוס המועצה הלאומית הפלסטינית. המתווכים האמריקאים לא הציגו את תכניתם למתווה שלום. הקהילה הבינלאומית התמקדה בניסיונות למצוא פתרונות למשבר ההומניטרי בעזה. ופעילי החברה האזרחית בשתי החברות המשיכו להיאבק על הלגיטימיות של טענותיהם ושל עצם פעילותם, ולהתמודד עם הקשיים שבשיתוף פעולה חוצה גבולות (דוגמאות לכך ניתן לראות בהחלטתו של שר הביטחון למנוע ממשפחות שכולות פלסטיניות להגיע לטקס זיכרון משותף עם משפחות יהודיות, שהתאפשר רק [בהתערבות](#) בג"צ, [ובהטלת](#) סגר כללי על השטחים ביום הזיכרון ויום העצמאות).
- רצועת עזה** - ההפגנות של הפלסטינים באזור הגדר ברצועת עזה המשיכו לאתגר את מדינת ישראל, אשר הצטרפה [להתמודד](#) עם [ביקורת בינלאומית](#) על פגיעה והרג של אזרחים ועיתונאים. כוונת [הגישה](#) למועצת הביטחון נוסח הצהרה המגנה את פעילות ישראל בגבול עזה ותומך בזכותם של הפלסטינים להפגין, אשר לא התקבל בגין וטו שהטילה ארה"ב. שגריר ישראל [לא](#) נכח בדיון, שהתקיים בערב פסח. התובעת הראשית של בית הדין הפלילי בהאג [הצהירה](#) כי בית הדין עוקב בדאגה אחר המצב בעזה. האיחוד האירופי [קיבל](#) החלטה אשר מגנה את המצור ואת הירי על אזרחים אך בה בעת, בעקבות לחץ דיפלומטי ופעילות אינטנסיבית של שגריר ישראל באיחוד האירופי, גם מכירה בחמאס כארגון טרור, ולראשונה קוראת לשחרור האזרחים הישראלים המוחזקים בעזה. קבוצת מנתחים ישראלים מהארגון "רופאים לזכויות אדם" [נכנסה](#) לעזה וביצעה סדרה של ניתוחים וטיפולים בפלסטינים שנפצעו במהלך ההפגנות סביב הגדר.
- שגרירויות וירושלים** - לקראת העברת השגרירות האמריקאית לירושלים המשיכה ישראל לפעול באינטנסיביות לשכנע מדינות נוספות להעביר את שגרירותן לירושלים. ראש הממשלה נתניהו אף [הכריז](#) כי מדינת ישראל תסייע לעשר המדינות הראשונות שיבחרו להעביר את שגרירותן לירושלים. מזכיר המדינה האמריקאי החדש, מייק פומפיו, ביקר בארץ [וחזר](#) על מחויבות ארה"ב לקידום השלום בין הישראלים והפלסטינים וכי גבולותיה הסופיים של ירושלים יקבעו במשא ומתן בין הצדדים. גואטמלה [הודיעה](#) כי היא תעביר את שגרירותה לירושלים ב-16 במאי 2018. הקונגרס בהונדורס הביע תמיכה בהעברת השגרירות, בצעד עליו [בירכה](#) ישראל. שר התיירות, יריב לוין, ביקר בגואטמלה ובהונדורס, [הודה](#) לנשיא מוראלס על החלטתו להעביר את השגרירות, [ונפגש](#) עם נשיא הונדורס אשר הבטיח להקים צוות מקצועי לבחינת העברת השגרירות. מאמצים נוספים הופנו לכיוון [רומניה וצ'כיה](#), כאשר סגנית שר החוץ ביקרה במדינות אלו. הן נשיא רומניה, והן ראש ממשלת צ'כיה אשר מחזיקים בסמכות בארצם בנוגע לשגרירויות [הבהירו](#) כי לא [יפעלו](#) בניגוד לעמדת האיחוד האירופי והאו"ם הגורסת כי מעמדה של ירושלים יקבע במשא ומתן בין הצדדים. נתניהו [נפגש](#) בארץ עם שר החוץ הרומני, יו"ר הפרלמנט וראשת הממשלה, [ודן](#) עמם בסוגיית העברת השגרירות. עמותת עיר עמים [עתרה](#) לבג"צ נגד החלטה להעניק מתן פטור מהיתר לשגרירות ארה"ב המתוכננת בירושלים.

ב. ישראל והאזורים סביב לה

המזרח התיכון

- חזרה לשגרה ביחסים עם ירדן** - אמיר וייסברוד, השגריר החדש של ישראל בירדן, [הגיע](#) לעמאן והחל בעבודתו. שר הכלכלה אלי כהן [ייצג](#) את ישראל בפגישה משולשת של שרים מישראל, ירדן והרשות הפלסטינית, אותה אירחו היפנים. בפגישה, אשר התקיימה לאחר חודשים רבים בהם ערוץ משולש זה לא היה פעיל, דנו הצדדים בקידומו של פארק חקלאי-תעשייתי משותף שיגביר את שיתוף הפעולה והמסחר חוצה הגבולות. ירדן [העבירה](#) מחאה רשמית למשרד החוץ בגין פסיקת בית המשפט הישראלי שהתיר תפילה של יהודים בסמוך להר הבית. הירדנים טענו כי זוהי פגיעה בסטטוס קוו וזה מנוגד לדין הבינלאומי ולמחויבות הישראלית.
- סוריה** - יומיים לאחר התקיפה הכימית בסוריה שמוחסת למשטר אסד, [הצטרף](#) משרד החוץ לגינויים וגינה אף הוא את התקיפה. ישראל [תקפה](#) בסיס חיל אוויר בסוריה ממנו יצא המל"ט שחדר לישראל בחודש פברואר. בעקבות התקיפה [גאה המתח](#) בין ישראל ורוסיה, כאשר רוסיה היתה זו שחשפה כי ישראל היא זו שתקפה וגינתה את מעשיה. שגריר ישראל ברוסיה, גדי קורן, [זומן](#) לפגישה עם סגן שר החוץ הרוסי מיכאיל בוגדנוב. על אף המתוחות, מנגנון התיאום והקשר עם רוסיה נמשך, נתניהו ופוטין [שוחחו](#), והבהירו את העמדות של שני הצדדים. בנוסף, בטרם תגובת ארה"ב, בריטניה וצרפת להתקפה הכימית של משטר אסד, [קיימה](#) ישראל שיחות בדרגים בכירים עם נציגי המדינות והדגישה את הנוכחות האיראנית בסוריה כאיום המרכזי. ישראל [פעלה](#) לשכנע את ארה"ב שלא להוציא את כוחותיה מסוריה, ושיחת טלפון בין נתניהו וטראמפ התקיימה בנושא. לפי הדיווחים השיחה כשלה, וההחלטה האמריקאית על הוצאת הכוחות צפויה לעמוד בעינה, גם אם לא תתרחש באופן מיידי.
- איראן** - ישראל המשיכה לפעול כנגד איראן גם בזירה הדיפלומטית, מעבר לתקיפות הצבאיות בסוריה. ישראל [הפעילה](#) לחץ על איטליה אשר המשיכה לחסום סנקציות חדשות על איראן אותן האיחוד האירופי מעוניין לקדם. מנכ"ל משרד החוץ זימן את שגריר איטליה בישראל כדי להבהיר את עמדת ישראל, והשניים קבעו להמשיך בדיאלוג. בסופו של החודש, וכחלק ממאמצי להשפיע על שינוי או ביטול של הסכם הגרעין, [חשפה](#) ישראל מסמכים מארכיון איראני המוכיחים כי איראן אכן קידמה תכנית גרעין צבאית לפני שהסכם הגרעין נחתם עמה. ישראל [עדכנה](#) את מנהיגי המערב בחומר שנחשף. גורמים באירופה [הדגישו בתגובה](#) כי עובדה זו רק מוכיחה עד כמה נחוץ ההסכם, שאינו מבוסס על אמון אלא על בדיקה ופיקוח קפדני, וכי מרבית הפרטים שחשף נתניהו כבר הופיעו בדו"חות קודמים של סבא"א.
- מצרים** - ישראל ומצרים ממשיכות לשתף פעולה בניהול המשבר בעזה. משלחת ביטחונית מישראל [ביקרה](#) במצרים כדי לדון עם המצרים בדרכים לצמצם את "צעדות השיבה", בין היתר על ידי הפעלת לחץ על הגורמים בתוך עזה ופתיחת מעבר רפיח במטרה להקל במעט על המשבר ההומניטרי. שר המודיעין המצרי עבאס כאמל [נפגש](#) בתל אביב עם ראש השב"כ הישראלי נדב ארגמן. מצד שני [אישרה](#) מצרים את העברת גופתו לעזה של פאדי אל-באש, המהנדס הפלסטיני שחוסל במלזיה, וזאת בניגוד לתקוותה של ישראל שתמנע זאת. מצרים [ביקשה](#) מישראל סיוע בשכנוע אתיופיה להיכנס לסבב שיחות נוסף בסוגיית מי הנילוס ואופן חלוקתם. אוניברסיטת אל-אזהר בקהיר [קיימה](#) כנס במחלקה לשפה העברית שעסק בביקורת ספרות עברית. במפגש של הנהלת איגוד הגז הבינלאומי (IGU) שנערך בקהיר [לקחו](#) חלק שר האנרגיה המצרי, טארק אל-מולה, ונציג איגוד תעשיות חיפושי הגז והנפט בישראל, אמיר פוסטר.

אירופה

- **החוק הפולני** - במסגרת האירועים לציון יום השואה, התקיימו טקסים רבים בפולין, בהשתתפות מנהיגים יהודים וישראלים רבים, **ושגרירים** ממדינות רבות ברחבי העולם. הנשיא רובי ריבלין **צעד** יחד עם נשיא פולין במצעד החיים, **ונשא** נאום מרכזי בו ביקר את החוק הפולני. הממשל האמריקני **לחץ** על ישראל, לפעול לסיום המשבר עם פולין אותה היא רואה כבת ברית חשובה.
- **החרם על מפלגת החירות האוסטרית** - ועדת חוץ וביטחון **התכנסה** לדיון מיוחד ופתוח על קשרי ישראל עם מפלגת החירות האוסטרית, ביוזמתם של ח"כ קסניה סבטלובה וח"כ יהודה גליק. השתתפותו ונוכחותו של השגריר האוסטרי בישראל בדיון **עוררה מחלוקת** שנפתרה כאשר ח"כ עמיר פרץ היה זה שהזמין את השגריר ולא משרד החוץ. ח"כ גליק **טען** בדיון כי נתניהו **הסכים** להסיר את החרם מעל מפלגת החירות בתמורה להעברת השגרירות האוסטרית לירושלים. ח"כ סבטלובה **טענה** כי אין לתת לגיטימציה למפלגות קיצוניות שכאלו, מבלי שהן עוברות תהליך ארוך של שינוי מהותי. **הוחלט** לעקוב אחר השיחות בין מנכ"ל משרד החוץ הישראלי ודובר הקנצלר האוסטרי, ולשוב ולקיים פגישה נוספת באוקטובר 2018.

אגן הים התיכון

- **ישראל וקפריסין** - נתניהו **שוחח** עם נשיא קפריסין. השניים דנו בשיתופי הפעולה האזוריים בין המדינות, ובהכנות לקראת מפגש הפסגה המשולשת בין מנהיגי ישראל יוון וקפריסין שצפוי להיערך בניקוסיה בתחילת מאי.

ג. מערך החוץ הישראלי

- **דיפלומטיה מודרנית** - לרגל חגיגות יום העצמאות ה-70 למדינת ישראל, וכחלק מהמאבק על התודעה העולמית, **הפיק** משרד החוץ סרטי תדמית, חלקם ב-12 שפות שונות, המדגישים את הקשר ההיסטורי של עם ישראל לארץ ישראל, ואת **המאפיינים** העיקריים של ישראל. משרד החוץ **יצא** במרכז לקורס הצוערים שלו, וליווה את פתיחתו במסע פרסום ברשתות התקשורת. משרד החוץ גם **עדכן** את תכנית ההכשרה שלו והוסיף למידה של תחום ההיי טק כדי לתמוך בפעילותם של השגרירים והדיפלומטים אל מול קהילת ההיי טק בארצות שירותם.
- **סמכויות "הכרזת מלחמה"** - מליאת הכנסת **אישרה** בקריאה שניה ושלישית תיקון לחוק יסוד: הממשלה, המסמיך למעשה את הקבינט, ובמקרים חריגים את ראש הממשלה ושר הביטחון לבדם, להכריז על מלחמה. החלטה זו מדגישה שוב את הדומיננטיות של השיח הביטחוני ונקודת המבט הביטחונית, בעוד נקודת המבט המדינית והדיפלומטית הרחבה, שוב נדחתה כצידה כאשר שר החוץ אינו מהווה גורם הכרחי בקבלת ההחלטה.
- **מש"ב וסיוע חוץ** - לרגל חגיגות ה-70 למדינת ישראל בחרה ועדת הטקסים במש"ב (הסוכנות הישראלית לסיוע ולשיתוף פעולה בינלאומי) להדליק משואה בטקס יום העצמאות. נציג מש"ב ונשיא הונדורס היו אמורים להשיא משואה יחד, אולם בעקבות **ביקורת** ציבורית על הבחירה בנשיא הונדורס, **ביטל** האחרון את השתתפותו. השגרירה רות כהנוב ייצגה את מש"ב והשיאה את המשואה. במקביל המשיכה ישראל בתכניות הסיוע והפיתוח שלה. עמותת "הצל לב של ילד", שעובדת בשיתוף פעולה עם בית חולים וולפסון, **קיבלה** פרס מהאו"ם על **שהצילה** 4,400 ילדים מכל רחבי העולם. עמותת ישראלית נוספת, "עין מציון", **ביצעה** סדרה של ניתוחי עיניים והכשרות בקניה בחסות מש"ב. בנוסף, מש"ב **סיפק** תשתית אינטרנט וטאבלטים לבית הספר של שבט הבאקה בקמרון. ומשרד החוץ **המשיך** לספק סיוע הומניטרי לנזקקים בדרום סודן.

- גירוש הפליטים - חודש אפריל נפתח** בהודעה דרמטית של ראש הממשלה כי ישראל ונציבות הפליטים של האו"ם הגיעו להסכם להוצאה בהסכמה של 16,250 פליטים למדינות שלישיות בעולם המפותח, ולהפניית משאבים לפיזורם וקליטתם של הנשארים בארץ תוך הפניית משאבים לשיקום דרום תל אביב. בעקבות לחץ ציבורי הודיע נתניהו כעבור כמה שעות שהוא **משעה** את ההסכם ולמחרת הודיע כי הוא **מבטל** את ההסכם עם נציבות האו"ם, וימשיך במאמציו ליישום מתווה של "גירוש בכפייה" למדינה שלישית. שליח מיוחד **נשלח** לאוגנדה לבחון את האפשרות לקדם מתווה זה עמה, אך **חזר** בידיים **ריקות**, והמדינה **הודיעה** לבג"צ שאין מדינה שלישית שמוכנה לקלוט את הפליטים המגורשים.
- המאבק ב-BDS - ישראל ביקשה** למנוע את כניסתו של ראש העיר דבלין למפגש ברשות הפלסטינית בתואנה כי הוא תומך בארגוני BDS. החלטה זו **התקבלה** לנוכח חוות דעת מטעם משרד החוץ כי אין בצעד זה לפגוע מדינית בישראל. עקב טעויות בירוקרטיות נכנס לבסוף ראש העיר והשתתף בכינוס ברמאללה. ישראל **גינתה** את השתתפותו בכינוס שציין לחיוב את המופתי דווקא ביום השואה, ושגרירת אירלנד **זומנה לשיחה** במשרד החוץ. ביציאתו מהארץ, **הוחתם** ראש העיר על מסמך המחייב אותו לבקש רשות מראש להיכנס בפעם הבאה. במסגרת חוק החרם ובהמלצת המשרד לעניינים אסטרטגיים נמנעה גם כניסתו של ראש עיריית ז'נווילייה מצרפת, אשר הגיע במסגרת תפקידו לפקח על שיתופי הפעולה הבינלאומיים בשטחים. צרפת **העבירה** מסר ברור לישראל בו ביקשה לאפשר לנבחריה להיכנס לישראל ולרשות במסגרת תפקידם. חבר הכנסת יוסף ג'בארין **עתר** כנגד החלטת הכנסת למנוע ממנו לטוס לחו"ל במימון של ארגונים תומכי BDS.
- החזרה לאפריקה - מעבר לתכניות הסיוע**, ולאחר ביקוריהם של נתניהו וליברמן ביבשת, **יצאה** שרת המשפטים איילת שקד לביקור במדינות אפריקה. שקד ביקרה באתיופיה, קניה וטנזניה, כאשר האחרונה **הודיעה** כי תפתח לראשונה שגרירות בישראל. את השרה שקד **ליווה** הסגור הציבורי הראשי ד"ר יואב ספיר, ונציגי שתי המדינות הסכימו להמשיך ולשתף פעולה בפיתוח מנגנון סנגוריה ציבורית בקרב המדינות האפריקאיות.
- הקהילה היהודית בתפוצות - הקונגרס היהודי העולמי יזם** והגיש לנשיא המדינה ריבלין הצהרה חתומה על ידי 100 מנהיגים יהודים מרחבי העולם המביעה את מחויבותם למדינת ישראל לרגל חגיגות ה-70. השר לשעבר משה ניסים אשר מונה לגבש הצעת חוק גיור חדשה **סיים** את עבודת ניסוחה, והצדדים השונים החלו לדון, להיפגש ולהתייחס אליה.

ד. ציר זמן חודשי

תאריך	מה קרה?
2 באפריל	ישראל הגיעה להבנות עם נציבות הפליטים של האו"ם על הוצאת פליטים מישראל.
3 באפריל	נתניהו הודיע כי הוא מבטל את ההסכם עם נציבות הפליטים, וחוזר למתווה של גירוש הפליטים בכפייה למדינה שלישית.
3 באפריל	ראש השב"כ נדב ארגמן נפגש בתל אביב עם שר המודיעין המצרי, עבאס כאמל.
11 באפריל	סגנית שר החוץ ציפי חוטובלי נפגשה עם שר החוץ של רומניה בבוקרשט.
12 באפריל	שגרירת אירלנד זומנה לשיחה במשרד החוץ עקב השתתפותו של ראש עיריית דבלין בכנס ברמאללה.
16 באפריל	ועדת חוץ וביטחון קיימה דיון פתוח מיוחד על קשרי ישראל ומפלגת החירות האוסטרית.
16 באפריל	שר האוצר משה כחלון נפגש בפריס עם מקבילו הצרפתי, ברונו לה מר.
22-25 באפריל	שרת המשפטים איילת שקד ביקרה בקניה טנזניה ואתיופיה.
24 באפריל	המדינה הודיעה לבג"צ כי אין מדינה שלישית שמוכנה לקלוט את הפליטים במסגרת המתווה של גירוש בכפייה.
24 באפריל	שר התיירות יריב לוין נפגש עם נשיא גואטמלה מוראלס.
24 באפריל	יו"ר האופוזיציה, בוז'י הרצוג, נפגש בבריסל עם שרת החוץ של האיחוד האירופי, פדריקה מוגריני.
25 באפריל	ראש הממשלה נתניהו נפגש עם ראשת ממשלת רומניה ויוריקה דנצ'ילה.
25-26 באפריל	מנכ"ל משרד החוץ נפגש בלונדון עם שורה של חברי בית הנבחרים, כולל חברי הלייבור.
26 באפריל	שר הביטחון אביגדור ליברמן נפגש בווינגטון עם היועץ לביטחון לאומי ג'ון בולטון.
29 באפריל	ראש הממשלה נתניהו נפגש עם מזכיר המדינה האמריקאי החדש, מייק פומפיו.
30 באפריל	שר הכלכלה אלי כהן נפגש ביפן עם שר החוץ הפלסטיני ריאד אל-מליכי, ושר התכנון הירדני עימאד פקורי לפגישה בנושא פארק חקלאי תעשייתי משותף.
30 באפריל	הכנסת אישרה בקריאה שניה ושלישית תיקון לחוק יסוד: הממשלה המאפשר לממשלה להאציל סמכות לראש הממשלה ושר הביטחון להכריז על מלחמה.

ה. פרסומים אחרונים של מכון מיתוים

"המלצות לשיפור יחסי ישראל-ירדן", מכון מיתוים , אפריל 2018.	
רבקה בורנשטיין, מדיניות ארצות הברית ביחס לישראל ולמזרח התיכון , מכון מיתוים , מרץ 2018.	דו"חות ומחקרים
פרופ' אלי פודה, "מגילת העצמאות: בזכות המבוכה ובגנות הטיח", מכון מיתוים , אפריל 2018.	
ד"ר רועי קיבריק, " ההחלטה על גירוש הפליטים ועוצמתה הרכה של ישראל ", דבר ראשון, 10 באפריל 2018.	
פרופ' אלי פודה, " המאבק על סוריה , בלי סוריה: ברית האינטרסים של פוטין, ארדואן ורוחאני ", Ynet, 5 באפריל 2018.	מאמרי דעה
ד"ר נמרוד גורן, " זמן לדיאלוג ישראלי-תורכי בנושא סוריה ", מעריב, 4 באפריל 2018.	
ד"ר דליה שיינדליון, " ארנס מעדיף את הפליטים הפלסטינים כאויבים לנצח ", הארץ, 1 במאי 2018.	
סנא כנאנה, " ערבים בשירות יחסי החוץ של ישראל: למה חשוב והאם אפשרי? " וואלה!גלובל עם אורן נהרי , 3 במאי 2018.	
יצחק גל, " הפוטנציאל לשיתוף פעולה בין ישראל וירדן ", מה בוער, גלי צה"ל, 17 באפריל 2018.	ראיונות בתקשורת